

SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA

FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Triat i garbellat

...els resums de les conferències i dels seminaris del curs

2018-2019

Recull dels resums de les conferències i seminaris celebrats durant el curs 2018-2019 publicats en l'espai de comunicació virtual Triat i Garbellat de l'Obrador Obert, el butlletí digital de la SCG. Els resums es presenten en l'ordre cronològic de realització i amb expressió de l'autoria. Són els següents:

J. BORJA : *Ciutadania i drets en una nova era: Barcelona, Metròpolis, Catalunya* [Pau Alegre] p. 2 : : M. VILA RECIO : *Una aproximació a la base de dades d'espais abandonats i degradats a Catalunya* [Pau Alegre] p. 4 : : Presentació del llibre de Sergi SALADIÉ: *Conflicte entre el paisatge i l'energia eòlica. El cas de les comarques meridionals de Catalunya* [Pau Alegre] p. 6 : : Presentació del llibre d'Inés PADROSA: *La cartografia de la Colección Mascort. Escenas de la historia* [Enric Bertran] p. 8 : : N. FONT : *Ansietats i imaginacions cartogràfiques urbanes: el mapa com a eina crítica* [Pau Alegre] p. 10 : : M. TATJER : *Passejada guiada a la Barceloneta i el seu Front Marítim* [Enric Bertran] p. 12 : : T. PERRIN : *Dinámicas macroregionales en el Mediterráneo occidental: hacia una cooperación territorial renovada* [Rafael Giménez-Capdevila] p. 14 : : R. SISO : *Visita a l'exposició: Metròpolis de Ciutats. Repensar l'urbanisme metropolità* [Rafael Giménez-Capdevila] p. 16 : : C. GARCIA : *Turistes, residents i consum d'aigua: com es gestiona a les Illes Balears?* [Joaquim Farguella] p. 17 : : *La nit de la Geografia* [Meritxell Gisbert Traveria, SCG, Andreu Blanch] p. 18 [Pau Alegre, 21 de juny de 2019]

Dimecres 3 d'octubre de 2018

Jordi BORJA

*Ciutadania i drets en una nova era:
Barcelona, Metròpolis, Catalunya*

La dissertació corresponent al mes d'octubre i inaugural del curs 2018-19 va ser pronunciada pel consoci Jordi Borja i Sebastià el dia 3 d'octubre. Amb el títol *Ciutadania i drets en una nova era. Barcelona, Metròpolis, Catalunya*, el seu parlament va resseguir la trajectòria personal que l'ha empès des d'una primerenca fascinació per la ciutat fins a actuar-hi de manera decidida i ferma. No era pas cap notícia sensacional per al nombrós públic assistent a l'acte. Com va remarcar el president Oliveras a la presentació, un pèl llarga, Jordi Borja ha estat un referent dels estudis urbans i de Barcelona, en especial, de fa més de mig segle. Precisament, tal com va recordar el conferenciant mateix, a començament d'octubre es complien cinquanta anys justos de la conferència dictada al Palau Dalmaes davant d'un públic, dit a la manera d'un soci rellevant de la SCG d'aleshores, escollidíssim: “Els suburbis de Barcelona”.

Aquell octubre de 1968, Jordi Borja acabava de tornar de París, a la universitat de la qual havia completat estudis de sociologia i geografia, arrodonits amb un màster d'urbanisme. Josep Oliveras, assistent a la conferència de la SCG abans citada, va aprofitar l'avinentesa per portar-lo a Manresa, al cercle d'Art Viu, per parlar-nos de com va viure el maig d'aquell any tan assenyalat a la capital francesa. Puc parlar-ne en primera persona del plural, atès que recordo prou bé l'èmfasi que va posar el jove Borja en la descripció del marc urbà de la revolta dels estudiants. A la conferència de fa uns dies, Borja no en va parlar pas d'aquells fets, sinó que va remarcar el pòsit d'estudis i realitats urbanes que va acumular al llarg de l'estada a París gràcies, sobretot, al mestratge rebut de Pierre George i d'Yves Lacoste. Poc després, a començament dels anys setanta, Borja mateix els portaria a Barcelona per impartir sengles cicles de conferències a la universitat local.

La tornada a Barcelona, amb períodes d'ocultació ocasionats per imperatius governatius, va significar la seva plena assumpció del compromís amb la societat i les classes populars de Barcelona i de l'àmbit metropolità: la redescoberta i la reelaboració de la ciutat de la infància, feta –en paraules seves– d'injustícies, solituds, misteris, però també de festa. Els seus treballs a l'àrea d'urbanisme a l'Ajuntament de Barcelona van marcar època. La direcció del número monogràfic de la revista CAU (*Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo*) dedicat a “La Gran Barcelona” (1971), el qual contenia la dosi justa de denúncia de l'especulació urbanística imperant aleshores, va reforçar la seva vàlua com a estudiós solvent i compromès. Val a dir que també li valgué l'acomiadament de l'Ajuntament.

Després d'un pas fugaç pel departament de geografia de la UB, Jordi Borja va intensificar, a partir de 1972, la dedicació a l'ensenyament i la recerca acadèmica al departament de ciències socials de Bellaterra –una *non nata*, per precoç, facultat de ciències polítiques de la UAB– i, posteriorment, al departament de geografia de la universitat vallesana. La publicació de nombrosos treballs a *Documents d'Anàlisi Urbana*, *Papers de Sociologia*, a la revista del CEUMT (Centre d'Estudis Urbans, Metropolitans i Territorials), entre d'altres, corroboren aquella dedicació docent i

investigadora. Però no havia liquidat pas la praxi. Al llarg de la seva intervenció, va remarcar, gairebé obstinadament, la indissolubilitat de la dialèctica entre teoria i praxi en la seva dèria urbana, barcelonina i metropolitana.

Tot just normalitzat el proveïment de càrrecs d'institucions públiques per mitjà de consultes electorals, Jordi Borja va ser escollit conseller de l'Ajuntament de Barcelona i diputat al Parlament de Catalunya. L'any 1984 va deixar la docència universitària per a centrar les seves activitats en la política i, de retruc, interessar-se novament pel dret, especialitat que havia iniciat a Barcelona, en acabar els estudis secundaris, i que havia deixat penjada en sortir cap a París, a correuita, a començament dels seixanta. Tal com Borja va confessar a la conferència, els anys de la seva etapa parlamentària van significar la plenitud de l'amalgama de coneixements sobre el fet urbà i territorial adquirits fins aleshores. I el dret no hi podia faltar. Bona prova d'això va ser la seva decisiva intervenció en el projecte de divisió de Barcelona en districtes, en els debats sobre la divisió territorial de Catalunya i l'entitat metropolitana de Barcelona.

Per arrodonir el seu parlament, Jordi Borja va manifestar la seva preocupació per la Barcelona actual, en el marc de l'àmbit metropolità i de Catalunya, en cinc grans rúbriques. En primer lloc, va constatar l'efecte d'una especulació urbana creixent amb el resultat d'una minoració de la reproducció social, tal i com ja havia demostrat en els seus treballs primerencs. Un topant crucial que potser lligava amb el tema que li van proposar a l'examen final de la seva llicenciatura parisenca, "Classes socials i desenvolupament econòmic" i que, com ens va contar, va resoldre amb una agosarada dissertació sobre Bertold Brecht i *Santa Joana dels escorxadors*. En segon lloc i tercer lloc es va referir a la desconfiança de la societat envers els seus governs en un món en el qual el sistema financer domina els agents urbans, inclosos els electes. El creixement demogràfic i acumulació de capital ha accelerat la transformació de la ciutat com un producte en venda caracteritzat pel seu valor de canvi, amb especial rebuig del valor d'ús. La cinquena i darrera nota d'alerta, si se'n pot dir així, va anar dirigida a les actituds intolerants de les classes mitjanes i baixes en relació amb el veïnatge amb centres d'activitats imprescindibles per a la comunitat (desintoxicació de drogodependents, albergs per a jovent, casals de gent gran, etc.)

Amb l'experiència de més de cinquanta anys d'intervenció cos a cos amb la ciutat, Borja va acabar la intervenció amb una reflexió sobre el paper dels urbanistes i la responsabilitat social d'una professió que, de manera prou sorprenent, no ha elaborat un codi ètic. [Pau Alegre, 12 d'octubre de 2018]

Dimarts 25 d'octubre de 2018

Marc VILA RECIO

*Una aproximació a la base de dades
d'espais abandonats i degradats a Catalunya*

La sortida d'estudi programada per a dissabte dia 27 d'octubre va tenir un pròleg, en forma de conferència, als locals de l'IEC. Va ser un parell de dies abans, el 25 d'octubre. En obrir la sessió, Josep Oliveras, president de la SCG, va manifestar el deure ineludible de la SCG per a cedir la seva tribuna als autors de l'estudi sobre espais abandonats i degradats a Catalunya, atès com ha estat sufragat per l'IEC durant els seus dos darrers anys de treball. Arribada a bon terme la confecció de la base de dades d'aquesta tipologia d'espais, calia donar-ne notícia als associats. Oliveras es va felicitar de la bona fi de l'estudi i va prometre que la SCG continuaria recolzant projectes que, com aquest, reporten un millor coneixement del territori de Catalunya.

En nom de l'equip redactor del projecte, integrat per Laia Mojica, José Ruiz i Marta Serra, va prendre la paraula Marc Vila Recio com a coordinador que n'ha estat, en el marc legal d'una cooperativa de treballadors i comunitat de recerca. El treball d'inventari, caracterització i anàlisi dels espais abandonats i degradats a Catalunya va ser iniciat el 2014 d'una manera gairebé fortuïta. Un dels membres de l'equip es va adonar de la presència d'una entitat de poblament abandonada, Montpaó, al sector interior del terme de Calafell, a tocar d'una urbanització en la qual estíuejava. En indagar la possible recuperació del grapat de masos que formaven l'entitat, es va adonar de la gran quantitat d'espais similars que romanien sense ús, a l'espera de valor afegit (VAT).

Així, l'equip ha format una base de dades de cinc-cents espais VAT de Catalunya, no només d'entitats de poblament desocupades, sinó també d'antigues instal·lacions industrials, instal·lacions lúdiques, i un ampli ventall de tipologies morfològiques. La base de dades recull una gran quantitat de descriptors per a cada cas, des de la seva geolocalització, titularitat legal i l'estat actual de conservació, fins al llistat de projectes de rehabilitació en procés o fallits, la qualificació urbanística, de cara al que s'hi pot fer i el que no s'hi pot fer en el futur. És una base de dades consultable, i el projecte d'espais VAT es pot revisar a les xarxes passives i socials d'Internet.

S'ha efectuat molta rehabilitació durant els darrers decennis. Sense anar més lluny, dissabte passat, dia 20 d'octubre, una bona colla de socis i sòcies de la SCG en vam tenir una bona mostra a la Platera de l'Estartit. En la línia de rendibilitzar el treball documental efectuat, l'equip comandat per Vila, ampliat amb altres membres de la cooperativa, ha col·laborat amb professionals diversos en el domini de la rehabilitació (arquitectes, advocats, enginyers...) en projectes, també diversos, de recuperació d'espais VAT. Alguns estroncats per causes alienes als promotors, i altres reeixits. Amb aquesta experiència de la base de dades documental, va concloure Vila, s'han creat sinergies molt positives, concretades en projectes compartits.

La sessió va tenir una segona part dedicada a exposar els resultats de les primeres anàlisis globals de la base de dades. Marta Serra l'ha espremuda a consciència i ens en va fer cinc cèntims. Com ja ha estat dit més amunt, les tipologies morfològiques i funcionals dels espais VAT és molt variada. Serra va fer referència expressa de les cinc considerades

com a més representatives d'espais abandonats: l'habitatge aïllat o en nucli despoblat, la instal·lació industrial desafectada, el complex turístic desmantellat, els perímetres defensius obsolets i ruïnosa (castells, casernes, torres de guaita...), i els equipaments en desús.

L'equip redactor del treball és conscient de la conveniència de millorar la gestió patrimonial a tot l'àmbit de Catalunya. Una primera anàlisi de la base de dades suggereix les preguntes elementals sobre els espais VAT: el més sovint, on es troben? Per terme mitjà, quin és l'estat actual del conjunt? Quins són els projectes que s'hi aboquen més decididament? Quines són les classificacions de sòl que reben, sòl no urbanitzable? Marta Serra va poder respondre aquestes preguntes amb percentatges de freqüències incloses. Al capdavant, no podia faltar l'àlgebra GIS per a generar un rang de puntuacions per vat, de manera que hom tingués alguna evidència de per on cal començar a moure les rehabilitacions.

Tanmateix, cinc-centes mostres són poc o massa? Som ara en una conjuntura econòmica i cultural propícia a la rehabilitació, però que es pot aigualir en el futur? Pensem en propostes de rehabilitació massa genèriques quan a la pràctica han de concretar-se? No estarem impulsant un reciclatge urbà tirant a banal? Aquestes i altres reflexions metodològiques les va proposar Serra per a tancar la presentació de la base de dades, la qual va despertar un gran interès entre els assistents a l'acte. El col·loqui es va allargar una bona estona. [Pau Alegre, 27 d'octubre]

Dimarts 6 de novembre de 2018

Presentació del llibre de Sergi SALADIÉ

*Conflicte entre el paisatge i l'energia eòlica.
El cas de les comarques meridionals de Catalunya*

(Lleida: Pagès Editors, 2018)

Pagès Editors de Lleida ha tret un nou llibre de Sergi Saladié i Gil. Saladié hi aprofundeix la línia d'investigació que s'ha traçat de fa anys en relació amb el model energètic i l'emplaçament, la situació i l'impacte dels parcs eòlics a Catalunya. El seu títol, *Conflicte entre el paisatge i l'energia eòlica. El cas de les comarques meridionals de Catalunya*, és prou revelador del contingut. Dimarts dia 6 de novembre, l'autor va donar-ne notícia en l'acte de presentació celebrat a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona. Saladié es va felicitar de la seva presència a la capital, una circumstància, va confessar, molt poc sovintejada.

Certament, com va recordar Josep Oliveras en l'obertura de l'acte, Saladié és un investigador i professor molt arrelat al seu poble, Vandellòs, i al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre. És per això, i moltes altres coses, que va escollir-ne uns retalls per a aplicar el desplegament teòric de la seva tesi doctoral, una activitat acadèmica iniciada el 2001, la qual, ara caic, ara m'aixeco, va culminar el 2016 amb la lectura de rigor, premiada amb honors, a la Universitat Rovira i Vigili. Oliveras en va seguir i dirigir la gestació i el part, i es va felicitar del feliç desenllaç.

Per què un període tan dilatat de recerca? Perquè, com també va remarcar Maria Herrero en el seu torn de presentacions, Saladié és un exponent immillorable del professional del territori inquiet, activista convençut i d'un altruisme insubornable. I això vol dir temps de dedicació. La Maria ho sabia de primera mà. Va recordar els llargs debats sostinguts en els cercles de joves llicenciats en geografia fa vint anys. D'entusiasmes esmerçats cap a moviments de defensa del territori que acabarien canalitzats potser, domesticats en l'equip redactor de l'Anuari Territorial de Catalunya durant el primer decenni del segon mil·lenni (dC). No fou casualitat que en la pantalla mural, la qual no va parar de mostrar-nos panoràmiques dels paisatges tractats en el llibre, des del començament fins al final l'acte i à *plusieurs reprises* així, en francès, queda més elegant que no pas “una i altra vegada”, també poguéssim recordar la cara d'una bona colla d'aquells barbamecs activistes, sense oblidar la imatge fugissera del seu líder indiscutible. La crisi ho ha amortit. Però ara ressuscita en el moviment per l'habitatge, va manifestar Herrero en cloure la seva breu intervenció.

Sergi Saladié va donar la raó a Maria Herrero en reconèixer el benifet que li van suposar les discussions en l'equip de l'Anuari Territorial de Catalunya. Va poder eixamplar l'inventari de conflictes territorials al sud de Catalunya i reflexionar sobre la seva dinàmica. Tot això va enriquir el seu projecte de tesi doctoral, les motivacions profundes de la qual, va manifestar en encetar la seva intervenció, no anaven gaire lluny del seu poble, Vandellòs. L'apropiació forana dels actius energètics del seu terme, siguin nuclears o hidràulics, que també en tenia, o bé siguin eòlics o solars, el va portar a discutir

el model de localització de les fonts energètiques per servir les àrees metropolitanes. Aquest debat formaria, comptat i debatut, el canemàs teòric de la tesi.

Tanmateix, en el llibre editat per Pagès, Saladié només ha presentat un resum de la part teòrica. Hi ha abocat la part aplicada de la tesi: l'estudi de l'impacte quantitatiu i qualitatiu dels molins eòlics en el paisatge del sud de Catalunya, i, en concret, a les comarques de la Terra Alta i el Priorat. La tria va venir motivada per la divergència entre les actituds socials, econòmiques i polítiques manifestades a una i altra envers els parcs eòlics. Els resultats també van ser diametralment oposats. Amb un nombre de projectes similar en iniciar-se la cursa d'instal·lació ara fa vint anys, el Priorat n'ha acollit un, mentre que a la Terra Alta no queda carena sense molinets, o gairebé.

Quines són les raons de la divergència entre una i altra comarca? Això és el que procuren explicar les cinc parts en les quals s'organitza el llibre de Sergi Saladié. L'autor va facilitar-ne els continguts a grans trets, amb precisió i claredat, i en un to ben amè d'escoltar. Recordem-los breument. El primer fa un balanç general per a comprendre el paisatge en el projecte d'implantació de centrals eòliques, en el marc d'una acusada penúria legislativa: la normativa vigent sobre impactes remunta a l'any 2002! D'altra banda, ni el plantejament urbanístic ni els catàlegs del paisatge, no són instruments reguladors dels possibles impactes visuals. El segon apartat revisa el context econòmic de les implantacions. La iniciativa de les grans empreses del sector energètic, amb preferència per ocupar territoris invisibles, amb PIB molt baix, passa de biaix els valors del paisatge local, de la qual cosa es justifiquen bo i adduint que són els mateixos agents locals els qui reclamen les implantacions com a possibles motors de desenvolupament econòmic. És per això que en el tercer apartat es repassen els discursos dels agents implantadors per a justificar l'acció. En el capítol quart es descriu la trajectòria del moviment de defensa del territori al Priorat, el qual va aturar els projectes mitjançant, precisament, la revaloració del seu paisatge en el vi. Davant un territori amb la societat organitzada, les empreses inversores van llençar la tovallola. Ben al contrari va passar a la Terra Alta, on el fraccionament d'interessos de la propietat del sòl no va permetre assumir posicionaments alternatius unitaris, malgrat el vi. El paisatge hi va ser considerat marginal.

Les reflexions de Sergi Saladié en el capítol de conclusions del llibre *Conflicte entre el paisatge i l'energia eòlica. El cas de les comarques meridionals de Catalunya* van tancar la presentació, la qual va ser seguida d'un intens debat entre el públic assistent selectíssim i l'autor sobre la disputa entre models d'implantació de parcs eòlics, no pas contra l'energia eòlica. Per què es queixava la gent de les centrals eòliques? Si produeixen una energia neta! [Pau Alegre, 9 de novembre de 2018]

Dimarts 20 de novembre del 2018

Presentació del llibre d'Inés PADROSA:

La cartografia de la Colección Mascort. Escenas de la historia

(Torroella de Montgrí: Fundació Mascort, 2017)

Dimarts 20 de novembre de 2018, l'endemà de la presentació del llibre de Vicenç M. Rosselló, *Les Illes Balears. Estudi geogràfic i econòmic. Mallorca. El sud i sud-est*, a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), hi vam tornar. Va ser amb un acte organitzat de conjunt amb la Fundació Mascort, dedicat a presentar una obra signada per Inés Padrosa Gorgot: *La cartografia de la Colección Mascort. Escenas de la historia*. La sessió va ser presidida per Jesús Burgueño, vicepresident de la SCG, qui va posar de relleu els dos motius principals de l'esdeveniment: el primer, agrair a la Fundació Mascort la visita guiada que oferí a la Societat, el prop passat octubre i en el marc de la sortida d'estudi al Baix Ter, a l'exposició muntada a Torroella de Montgrí i de la qual el present llibre és el catàleg, i, el segon, el valuós recull cartogràfic que constitueix aquesta obra en si mateixa.

El gruix de l'acte de presentació anà a càrrec de la nostra consòcia Ma. Carme Montaner, directora de la Cartoteca de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), qui va començar destacant el valor cartogràfic que atenyen les col·leccions privades de mapes antics a Catalunya, més enllà de les institucions oficials. En aquest àmbit, va situar el patrimoni de la Fundació Mascort, fruit de la passió de Ramon Mascort per la cartografia i la història. La doctora Montaner va definir el llibre que presentava com una obra de referència, que anava més enllà del mer catàleg d'una exposició, ja que, a més de ser un excel·lent treball de catalogació, se'n surt de fer una lectura cartogràfica alhora que històrica i artística de la munió de mapes catalogats.

Dit això, Carme Montaner entrà en matèria diferenciant les dues parts del llibre: la primera, una introducció de la història de la cartografia, de la qual destacà l'esforç clarificador en ocupar-se de les persones que intervenien en l'elaboració de mapes en èpoques antigues (cartògrafs, editors, impressors, il·luminadores, gravadors...).

Hem escrit *il·luminadores* en femení, perquè Montaner destacà que hi havia moltes dones en l'ofici, exemplificant, així, l'atenció que els dedica l'autora a l'obra. De la segona part, la més extensa, Montaner en ressaltà la rigorosa catalogació de 161 mapes, dibuixats per les principals escoles cartogràfiques europees, datats entre el segle XVI i el XIX, entre els quals hi ha representacions de Catalunya, la península Ibèrica i el Mediterrani, cartes nàutiques, plànols de places fortes i de conflictes bèl·lics.

Entre els diversos cartògrafs que signen els mapes de l'obra, destacà la presència de Sébastien de Pontault, Senyor de Beaulieu, l'enginyer militar de Lluís XIV que executava un magnífic treball de camp, dibuixant ara escenes de guerra, ara vistes de les pobles i viles per on passava l'exèrcit del rei de França. La doctora Montaner va fer èmfasi en quatre aspectes que donen caràcter al llibre de Padrosa: la contextualització històrica dels mapes que hi són reproduïts, la inclusió de retrats dels autors, l'ambició, reeixida, a esbrinar influències cartogràfiques, i l'explicació del significat de cartel·les i d'altres

elements iconogràfics. I acabà la seva intervenció destacant l'inestimable caire divulgatiu que també tenen els catàlegs de les mostres cartogràfiques.

A continuació, va ser el torn de l'autora de l'obra, Inés Padrosa Gorgot, llicenciada en història de l'art i diplomada en biblioteconomia i documentació, qui va voler assenyalar que, malgrat ser aquest el seu primer estudi cartogràfic, la seva afició als mapes venia de lluny. Hi aportà com a aval l'exposició que muntà els anys noranta dels mapes custodiats al castell Peralada, on fa d'arxivera i bibliotecària de fa més de tres decennis, i es lamentà que no se'n fes aleshores el corresponent catàleg. No ha estat el cas de l'exposició que va comissariar a la Fundació Mascort i que és l'origen d'aquest catàleg, un llibre que qualificà, amb tota justícia, com una edició de bibliòfil, numerada i reduïda, on s'ha volgut combinar la qualitat científica que és exigible en una obra amb aquestes pretensions, amb l'acurada presentació que acaba per millorar-la.

La senyora Padrosa va tenir paraules d'agraïment envers el mecenatge de la Fundació Mascort i del seu cap, Ramon Mascort, que demostraren tothora una gran generositat quant a recursos esmerçats, sense oblidar la participació i el suport dels patrons de dita fundació la majoria, dones, i presents a la sala , i la feina del gran nombre de persones que hi han col·laborat. Padrosa va destacar les actuals disponibilitats telemàtiques que li van permetre la recerca de casa estant i accedir, així, a moltes biblioteques espanyoles, europees i des EUA. Tot plegat i com no podia ser altrament, atesa la seva formació, amb l'objectiu d'adreçar un esguard als mapes antics des de la història de l'art, que esdevingués complementari de la ineludible mirada geogràfica.

Al final, va prendre la paraula el senyor Ramon Mascort, qui va donar a la seva intervenció un to personal al voltant d'un interès pels mapes que se li desvetllà ja en edat escolar i de la seva passió per l'art i la història, ja de més gran, que confluïren en l'afició al col·leccionisme relacionat amb el món de la cartografia. El senyor Mascort va assenyalar que aquesta afició seva topava amb la dificultat de mostrar a amics i coneguts una col·lecció desada en carpetes i calaixos, raó per la qual estava molt satisfet com l'exposició muntada a Torroella de Montgrí i el catàleg que es presentava a l'Institut d'Estudis Catalans havia resolt amb escreix aquest problema, ja que li havia permès posar la seva col·lecció a l'abast de tothom. Agraí, també, la gran dedicació de l'autora, que havia donat fruit en una obra magnífica, i l'hospitalitat de la Societat Catalana de Geografia que n'acollia l'acte de presentació. [Enric Bertran]

Dimarts 18 de desembre del 2018

Núria FONT CASASECA
Universitat de Barcelona

*Ansietats i imaginacions cartogràfiques urbanes:
el mapa com a eina crítica*

Els mapes, si més no, són interpretacions *selectives, abstractes i simbòliques* de distribucions geogràfiques. Les seves funcionalitats cobreixen un espectre molt ampli, la qual cosa deriva, precisament, de la càrrega d'intersubjectivitat que arrossegueu. Hem d'emmarcar la conferència dictada per la professora Núria Font-Casaseca el 18 de desembre en aquest ambient de complicitat intel·lectual per abordar les *ansietats i imaginacions cartogràfiques urbanes* i prendre en consideració *el mapa com a eina crítica*, tal com era encapçalada la dissertació.

Núria Font-Casaseca és professora al departament de Geografia de la UB, titulada en arquitectura i doctora en geografia. Com va manifestar la Dra. Anna Ortiz en la presentació de la conferència, la temàtica i el contingut de la dissertació són extrets de la seva tesi doctoral, presentada de fa poc, i realitzada sota la direcció de la Dra. Núria Benach. Per acabar d'arrodonir els antecedents significatius, Ortiz va recordar breument l'experiència de Font com a arquitecta urbanista.

L'experiència pràctica de la ciutat, la qual anima Font, va acostar-la a les desigualtats socials que hi campen i l'anima a escampar-hi una mirada crítica, no pas neutral. En aquest context, va constatar la significació del mapa, la seva eina habitual de treball, per a redreçar les ciutats, més enllà de constituir-ne una font bàsica de coneixement. Sobre aquestes premisses, Font repartí la seva exposició en cinc apartats, els **lemes** dels quals apunto literalment, i procuro ampliar en els termes que va emprar la conferència.

1.- **Pràctiques cartogràfiques.** En aquest apartat introductori, Font va referir-se a la manera com calia entendre-les, aquestes pràctiques. Per començar, com a recopilacions, delimitacions i propostes sintètiques de la ciutat. Però també com a registres de les seves dinàmiques. Així, va posar especial èmfasi en la capacitat dels mapes per a registrar els processos urbans.

2.- **El poder dels mapes.** O, dit d'altra manera, l'ombra de John Brian Harley és allargassada. En recordar la condició dels mapes com a artefactes visuals complexos, va posar l'accent en la *selecció* interessada com a eina de poder. En la seva *abstracció*, els mapes produeixen una realitat abassegadora, no només la recopilen. L'exemple del mapa topogràfic del pla de Barcelona (1855) d'Ildefons Cerdà va amanir de manera convenient l'asserció en la seva component *simbòlica*. Com també ho va ser, a parer meu, la referència a l'Expedició Geogràfica Detroit (1968) comandada per William Bunge, amb especial esment del mapa de denúncia de les morts de nens negres arrossegats pels automòbils dels pendulars blancs.

3.- **Limitacions.** Tanmateix, la denúncia cartogràfica de la segregació i injustícia social en el territori de la ciutat, pot significar una publicitat gratuïta per a perpetuar la separació entre guetos miserables i zones residencials benestants. Els mapes de pobresa social de Londres dibuixats per Charles Booth el 1887, amb la regionalització de la ciutat per nivells de riquesa; o els de la Hull House de Chicago (1895), compilats per Florence Kelley, amb un registre individualitzat dels habitants per trets sectorials i habitatge; en fi, els de William EB Du Bois i Isabel Eaton de la població negra de Filadèlfia-Districte 7 (1899), són exemples històrics de denúncia cartogràfica exposats per la conferenciant en aquell sentit.

4.- **Modes cartogràfics.** Per tant, cal demanar als mapes propostes combatives. Ara es donen nous enfocaments per a carregar els mapes amb la força convenient. L'exemple d'actualitat és l'Anti-Eviction Mapping Project, a San Francisco, al qual va dedicar l'atenció merescuda. És una experiència ben representativa de visualització emocional i d'activisme cartogràfic per fer llum sobre allò invisible. Hi ha altres experiments per l'estil, a Barcelona mateix, sense anar més lluny, amb mapes de denúncia de pisos turístics il·legals, però en cap cas igualen l'interès i intensitat dels mapes de desnonaments californians. En resum, el poder dels mapes sobre allò que no es veu a simple vista, potser en l'estela de les propostes de Diana Masny.

5.- **Aportacions de la geografia.** Des de la perspectiva professional d'arquitecte, amb tota la càrrega de fascinació pel dibuix i el disseny gràfic que comporta, Núria Font es va lamentar de la pèrdua de pes de la cartografia dins la geografia. Caldria, ens deia, i un participant en el col·loqui ho va reblar, recuperar-la, bo i posant l'accent en mirades alternatives del fet urbà, en perspectives feministes i qüestionant la neutralitat de la ciència. També caldria, gairebé a tall de proclama final d'aquesta conferència-manifest, incorporar informació qualitativa als mapes, de manera que el procés cartogràfic esdevingués una activitat política i una crítica gràfica del poder. [Pau Alegre, 20 de desembre de 2018]

Dissabte 19 de gener del 2019

Mercè TATJER MIR

Passejada guiada per

la Barceloneta i el seu Front Marítim (Barcelonès)

Dissabte 19 de gener de 2019, la Societat Catalana de Geografia efectuà una altra visita d'estudi en un barri de Barcelona. Aquest cop l'escollit fou la Barceloneta, sota el guiatge de Mercè Tatjer i Mir, catedràtica emèrita de la Universitat de Barcelona. Si algú encara no la coneix, un repàs al seu ja dilatat currículum li demostrarà que vam comptar amb una notable especialista en geografia urbana. I, el que en aquest cas era més important, la persona que segurament coneix més bé el barri de la Barceloneta. Ho proven la seva tesi de llicenciatura en Filosofia i Lletres (especialitat de Geografia i Història), *La integración de los barrios en el espacio urbano: El caso de la Barceloneta*, i la seva tesi doctoral, *El barrio de la Barceloneta 1753-1982. Mercado inmobiliario, propiedad y morfología en el centro histórico de Barcelona*. Amb aquests pressupòsits, no se'ns va fer estrany que les places, necessàriament limitades, de la sortida d'estudi s'exhaurissin ja el primer dia, raó per la qual hom en va demanar un *replay*, gentilment acceptat per la professora Tatjer en propra data, dedicada a qui ha tingut la paciència de figurar en la imprescindible llista d'espera.

La vintena d'inscrits en la primera edició de la sortida d'estudi ens vam trobar al punt de les deu del matí a la plaça de la Barceloneta, dignament presidida per la que va ser la primera parròquia del barri, Sant Miquel de Port, església d'estil barroc. Quan encara els raigs de sol no escalfaven un matí fred, la professora Tatjer va estrenar el micròfon amb altaveu incorporat que la Societat havia comprat per aquesta i altres ocasions futures. Tatjer va engegar dient que parlaria una mica de tot, d'història, de morfologia urbana, de propietat urbana i d'habitatge, de patrimoni... No ho vaig poder apuntar tot, però vull fer constar que em va semblar un molt bon començament, perquè ja és aquesta la tasca de la geografia: ocupar-se de tot, o gairebé de tot, per assolir una visió global dels fets, per poder-los explicar a plena satisfacció. Això fou el que aconseguí de fer Mercè Tatjer, amb destacable mestria.

Començà per donar una visió històrica dels orígens del barri, a la perifèria de la Barcelona emmurallada, en terrenys arrabassats al mar, durant el segle XVIII, temps en què l'urbanisme estava per la planta regular, aquí expressada amb places i illes allargassades, delimitades per carrers drets i paral·lels. Explicà com el disseny urbà anà a càrrec d'enginyers militars, ja que els terrenys guanyats al mar eren de dret propietat de la Corona, i com la proximitat de la Ciutadella condicionà l'alçària dels edificis, limitats a planta baixa i només un pis. Posà en entredit el fet que les cases fossin ocupades per estadants de les cases enderrocades per a construir la fortalesa borbònica, ja que la gent desplaçada eren llogaters que es devien recol·locar per tota la ciutat; en aquest sentit, relacionà la progressiva ocupació del sorral litoral amb el procés de creixement de la ciutat fora muralles i amb les activitats pròpies d'un barri de pescadors i artesans vinculats a les feines del mar, i més endavant d'obrers empleats en indústries navals com és ara la Maquinista i Nova Vulcano. Parlà, també, de l'origen dels banys de mar durant el XVIII,

inicialment relacionats amb prescripcions mèdiques. Pel que fa a l'evolució urbana, tractà de l'actuació del Servicio de Regiones Devastadas a la Barceloneta, que fou víctima de duríssims bombardeigs quan la guerra, i de de la influència del Pla de la Ribera i del Pla Especial de Reforma Interna de 1976. No oblidà, tampoc, la potent vida associativa del barri, des de les cooperatives de consum i els ateneus republicans a les reivindicatives associacions de veïns. Ni els recents processos de gentrificació i de sobreocupació turística.

Rere una completa introducció (les mancances que hi pugueu trobar en aquesta notícia, atribuïu-les a la fràgil memòria del cronista), hom inicià l'itinerari traçat per la professora Tatjer. Al carrer de Sant Miquel, ens vam aturar al núm. 32, per observar una casa amb planta baixa i dos pisos, el segon dels quals, afegit a mitjan segle XIX. Al carrer de la Maquinista, eix comercial del barri, ens vam plantar davant el núm. 10, un edifici que en ser remodelat ara fa cent anys incorporà esgrafiats noucentistes; acollia una antiga sastreria, a la rebotiga de la qual s'havien fet tertúlies literàries. Als núms. 30-32 del carrer del Baluard, poguérem contemplar una casa original, planta baixa i pis, amb una font pública.

La següent parada, més llarga, aprofitant en confort d'un sol que ja s'havia posat a la feina, l'efectuàrem a la plaça del Poeta Boscà, altrament dita del Mercat, un mercat, el de la Barceloneta, construït a finals del segle XIX, amb estructura de ferro, i remodelat a finals del XX, amb uns criteris, si més no, discutibles. Aquí, Mercè Tatjer destacà les grans dimensions de la plaça, engrandida en ocupar terrenys d'una antiga caserna de cavalleria. Una altra casa original, aquesta al sector del carrer d'Andrea Dòria que duu a la porta del darrere de l'església de Sant Miquel, serví per posar de relleu que hi ha feina d'inventari pendent pel que fa al patrimoni. Al carrer Sant Carles, hom es va aturar a admirar l'imponent edifici d'estil modernista de la Fraternitat, una cooperativa de consum, ara reconvertit en biblioteca. Al mateix carrer, Tatjer ens mostrà una de les joies del barri, una casa de planta baixa i pis em penso que l'única amb façana a tres carrers que es conserva, situada al núm. 6, construïda en 1761, recuperada ara per a ús públic i convertida en Casa de Cultura. Ho aprofità per explicar l'evolució de les cases de la Barceloneta, des de la planta baixa i pis del segle XVIII fins a les cinc alçades dels anys trenta del segle XX, rere etapes intermèdies de tres i quatre pisos durant el XIX.

Pel carrer de Sant Elm, que separa aquesta casa de can Solé, un dels restaurants de més anomenada (i més cars) de la Barceloneta, vam arribar on Pepe Rubianes ha rellevat l'Almirall Cervera a les plaques del carrer. Mirant de gairell la casa racionalista de Coderch, situada a la cantonada amb el passeig Joan de Borbó (a qui potser li queden quatre dies al nomenclàtor), vam resseguir l'artèria dedicada a l'actor galaicocatalà que migparteix el barri, i vam fer cap a la platja de la Barceloneta, on el sol ja no estava per orgues i escalfava de valent, fent la passejada agradable pel front marítim. Vam aturar-nos al lloc on una placa recorda l'emplaçament de l'Escola del Mar; ens hi vam estar estona, perquè rere les observacions de Tatjer, els assistents feren diverses intervencions i preguntes. Encabat, vam girar cua i ran de mar vam fer cap a l'indret on una altra placa recorda les barraques parades a la platja del Somorrostro en temps no massa reculats; també, hi hagué preguntes, perquè Tatjer és una especialista en el tema (*Barracas. La Barcelona informal del siglo XX*, és el títol d'un llibre seu de 2010, escrit de conjunt amb Cristina Larrea). Tot plegat van ser quatre hores llargues de passeig urbà, amb impagables explicacions. [Enric Bertran]

Dilluns 11 de febrer de 2019

Thomas PERRIN
Université de Lille

*Dinámicas macroregionales en el Mediterráneo occidental:
hacia una cooperación territorial renovada.*

La conferència que sota el títol *Dinámicas macroregionales en el Mediterráneo occidental: hacia una cooperación territorial renovada* va impartir el Dr. Thomas Perrin, l'11 de febrer del 2019, a la sala Nicolau d'Olwer de l'IEC, s'inicià amb una breu presentació per part del secretari de la Junta de Govern de la Societat, Rafael Giménez Capdevila. En destacà d'antuvi l'interès del conferenciant per la geografia a Catalunya, que l'ha portat a fer-se soci de la SCG, i l'actual condició de professor titular d'ordenació del territori i urbanisme al Laboratoire Territoires, Villes, Environnement & Société (TVES) de la Universitat de Lille. Entre d'altres mèrits, Thomas Perrin és doctor en ciència política per la Universitat de Grenoble (2010), amb una tesi publicada parcialment en català: *Cultura i Euroregions. Catalunya en l'Arc Mediterrani* (Aresta, 2013). Ha estat distingit amb diversos premis i ha participat en projectes de recerca internacionals i publicacions.

Després d'una salutació en català, el conferenciant prosseguí en castellà amb la definició de les estratègies macroregionals com a dispositius utilitzats per la Unió Europea per a implicar autoritats diverses en la millora de la cooperació territorial. Com a precedents cità les megaregions emprades pel geògraf nord-americà Richard Florida i diverses iniciatives institucionals, com les agrupacions d'estats (Benelux, Consell Nòrdic, Grup de Visegrad), les organitzacions interregionals (Conferència de Regions Perifèriques Marítimes), els programes Interreg de la Unió Europea i les estratègies regionals de conques marines.

Tot seguit analitzà la Mediterrània occidental des del punt de vista d'una macroregió potencial, a partir d'un marc conceptual d'anàlisi que comprèn diversos fenòmens i els seus efectes. El *State rescaling* que comporta la renovació de la regionalització i la transformació de les relacions centre-perifèria. El *soft space* o regions relacionals, que indueix delimitacions espacials variables i permeables. La governança multinivell i l'europèitització. Tot plegat apel·la diverses qüestions d'ordre polític i espacial, com la complementarietat dels dispositius de cooperació territorial existents, les interaccions multinivell i les relacions entre la lògica de planificació *soft* i la implementació política *hard*.

Posat a delimitar la Mediterrània occidental, començà citant Fernand Braudel i Stein Rokkan per assegurar que es tracta d'un espai variable i més modernament un "objecte europeu" construït per la Unió Europea i altres actors territorials (regions, autoritats locals...), que il·lustren les nocions d'Arc Llatí i d'Euromediterrània. Recorda també els treballs de Roger Brunet a Montpeller (1989), il·lustrat amb el mapa que acompanya aquesta crònica, i l'informe de la Comissió Europea *Europa 2000* (1991), precursors dels programes Interreg. Precisament l'evolució de la delimitació territorial

dels programes mediterranis d'Interreg constata la diversitat i vacil·lació al respecte, ara separant-ne els àmbits oriental i occidental, ara unint-los.

Les dinàmiques de cooperació a la zona mediterrània són nombroses i complexes. Sobre un fons cartogràfic de l'àrea, mostra els logotips de les diverses iniciatives: 5+5, Euroregió Pirineus Mediterrània, Comissió Intermediterrània CRPM, AlpMed, 4 Motors, West-Med, Panoramèd, Interreg Med, ENI-CBC Med, Unió per a la Mediterrània... En destaca el paper preponderant de Barcelona com a centre de bona part d'aquestes iniciatives, que finalment s'erigeixen com exemple de la postcomplexitat, denotant el mal aparellament entre la geografia dels problemes i la geografia de les institucions existents.

La pregunta final oberta cap al futur apunta al paper dels estats actuals. La dinàmica descrita, porta més aviat cap a la seva reconsideració o bé els incita a la resiliència i adaptació? La cooperació macroregional euromediterrània deriva cap a una fantasia tecnocràtica? Quin futur li espera: la normalització dins de la governança multinivell, amb un paper creixent com a referència espacial de les polítiques de planificació territorial, o la progressiva fatiga que la durà a la invisibilitat? [Rafael Giménez-Capdevila]

Dilluns 12 de març de 2018

Ramon SISÓ
Àrea Metropolitana de Barcelona

Visita a l'exposició

Metròpolis de Ciutats. Repensar l'urbanisme metropolità.

El Servei de Comunicació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) oferí a la Societat la possibilitat d'organitzar una visita guiada a l'exposició itinerant "Metròpolis de Ciutats. Repensar l'urbanisme metropolità", oberta a Ca l'Alier, l'antiga fàbrica del Poblenou de Barcelona, ara rehabilitada. L'exposició s'emmarca en la participació i divulgació del procés de redacció del Pla director urbanístic (PDU) metropolità.

La convocatòria reuní 12 socis i convidats. La visita fou guiada per Ramon Sisó, arquitecte del Pla director urbanístic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. [Rafael Giménez-Capdevila]

Dimarts 26 de març del 2019

Celso GARCIA
Universitat de les Illes Balears.

*Turistes, residents i consum d'aigua:
com es gestiona a les Illes Balears?*

El títol de la conferència que va exposar Celso Garcia el 27 de març de 2019 a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC, és prou eloqüent de diverses problemàtiques de caire geogràfic entrelaçades i que, a més a més, són ben actuals: "Turisme, residents i consum d'aigua: com es gestiona a les Illes Balears". Precisament, el Dr. Garcia és professor de geografia a la Universitat de les Illes Balears.

La intervenció va començar amb el plantejament de diverses qüestions relacionades amb el consum d'aigua, com ara la distinció entre el consum per part del turista i per part d'un resident; si els recursos hídrics existents cobrien la demanda i si el model de creixement turístic tenia sostre.

La xerrada es va dividir aleshores en parlar de la disponibilitat d'aigua a les Balears, basant-se en documentació procedent del Pla hidrològic de les Illes Balears (2015-2021). El primer bloc va fer referència a la demanda i l'origen de l'aigua. La major demanda d'aigua a les Balears (57%) és urbana i cal remarcar, com va dir el ponent, el fet que un 15% addicional és la demanda que es produeix en edificacions aïllades. L'agricultura se n'emporta un 16,5% i els camps de golf un 4%. La resta està dividida entre la indústria i el rec de parcs públics. L'origen de l'aigua és bàsicament subterrani, dessalat i superficial.

El segon bloc es va centrar en el turisme i la manera com es podia deduir el consum d'aigua d'aquest sector. Una manera de fer-ho va ser fent ús de les dades de pernотacions, de manera que permet saber quanta població flotant hi ha per dia a les Balears. La suma de la població flotant més la població resident permet calcular l'Índex de Pressió Humana, fent servir el volum total consumit per dia. Aquest índex és un indicador més real que no pas el consum expressat en termes de litre/habitant i dia.

Finalment, el tercer bloc es va centrar en el consum d'aigua per tipus d'habitatge, emfatitzant la xerrada en l'habitatge aïllat, el qual consumeix força més recurs que un habitatge urbà, pel fet de disposar de jardí i piscina. D'altra banda, també es van esmentar les mesures d'estalvi d'aigua aplicades pels hotels, que van resultar ser minses, pel fet que l'aigua a les Balears és un recurs econòmicament barat i que aplicar mesures d'estalvi és més car que pagar l'aigua. També es va esmentar el fet que el cànon de l'aigua no té una aplicació directa sobre les millores en el cicle de l'aigua.

Com a conclusions, el ponent va destacar la necessitat de crear una tarifa d'aigua finalista en millores específiques sobre el cicle de l'aigua i incentivar mesures d'estalvi en el sector turístic o bé encarir el preu de l'aigua a partir d'un consum determinat i, sobretot, segons sigui el tipus d'habitatge. [Joaquim Farguell]

Divendres 5 d'abril del 2019

La Nit de la Geografia

Barcelonès : *Quiz geogràfic*

El passat 5 d'abril, en el context de la celebració de la Nit de la Geografia, un grup format per 20 persones vàrem portar a terme un *Quiz geogràfic* al Bar Pub Black Horse del barri del Born de Barcelona. Aquesta activitat, dirigida per membres del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, va posar a prova els coneixements geogràfics dels diferents alumnes que hi varen participar.

Aquesta proposta anava dirigida, principalment, a estudiants dels diferents Graus de Geografia. Així doncs, es van aplegar fins una vintena d'alumnes dels diferents cursos de Geografia de la Universitat de Barcelona disposats a respondre 40 preguntes de caire geogràfic.

Concretament, el funcionament del *Quiz* va ser respondre 4 tandes de 10 preguntes cadascuna per equips formats per 3 o 4 persones. Tots els equips es van anomenar sota un nom geogràfic, així doncs, a cada tanda de preguntes es coneixia la classificació per equips. Quant a les preguntes, algunes de les quals tenien opcions de resposta i altres no, podien ser de Geografia Física, Humana o Regional i d'escala global, regional o local. En aquest sentit, per exemple, els alumnes havien de conèixer el nombre de barris de la ciutat de Barcelona, la comarca de Catalunya que no té un clima mediterrani o quina era l'espècie animal (d'entre quatre) que no es trobava al Pol Nord.

Finalment, l'equip guanyador va ser el dels *saprolits*, els quals es van emportar un mapa de relleu de Catalunya, mapes topogràfics comarcals 1:50.000 de l'ICGC i una col·lecció de diccionaris de temes relacionats amb la cartografia. La resta de participants van ser guardonats amb mapes topogràfics 1:50.000 i, en el cas dels segons i tercers classificats, també amb els diccionaris. Cal destacar, que tot aquest material va ser donació del Departament de Geografia de la UB.

Després el repartiment de premis, Joan Albert López Bustins, cap d'estudis del Departament de Geografia de la UB, va fer una petita intervenció per parlar de la situació que viu actualment la Geografia i per informar de totes les activitats que es fan des dels Departaments de les universitats. Posteriorment, Meritxell Gisbert, vocal de la Junta de la Societat Catalana de Geografia (SCG), va parlar de la SCG i de les activitats que s'hi porten a terme pels joves. A més, es va encoratjar als estudiants que proposessin activitats que els interessaria portar a terme per intentar-les tirar endavant des de la SCG.

Amb aquestes petites intervencions es van iniciar converses vàries en petits grups entorn a la Geografia fins a les 00:00, quan es va donar per tancada l'activitat del *Quiz Geogràfic*. [Meritxell Gisbert Traveria]

Segrià : *ascensió al Montmaneu*

La primera celebració de la Nit de la Geografia a Lleida es pot qualificar d'èxit, gràcies a que la pluja, persistent durant tot el dia, afortunadament va obrir un parèntesi de treva coincidint amb les hores de l'activitat. Si bé els xàfeces precedents van restar assistència a l'activitat respecte del que estava previst, onze geògrafs i una geògrafa vam efectuar, sense cap problema, l'ascensió al Montmaneu, cim de 495 m (gairebé sostre comarcal del Segrià), sortint a partir d'una cota de 240 m, fent un trajecte total d'uns 6 km. L'única dificultat es troba en la pronunciada rampa final, responsable del característic perfil punxegut de la muntanya (un tossal testimoni erosionat), que es fa visible des de bona part de la plana de Lleida, fins i tot des d'elevacions properes a Cervera. Per això alguna hipèrbole viquipediana gosa dir-ne Everest del Segrià.

En començar, encara amb llum, el professor Jesús Burgueño (UdL) va apuntar algunes dades remarcables de la zona, com ara la notable asimetria de la densitat de coberta vegetal que presenten les dues cares, sud i nord, de la muntanya. La visió nocturna de la llum urbana va permetre identificar un sensible continu de pobles en les proximitats del Segre, des de Lleida fins a Seròs. A banda d'aquesta il·luminació septentrional, també la columna de vapor de la nuclear d'Ascó feia de mirall reflector per la banda sud. Les llums vermelles dels molins de vent (la Granadella, Almatret...) completaven un paisatge nocturn una mica fantasmagòric.

Després de l'ascensió es van recuperar forces –molt gratament– a la Granja d'Escarp, el poble més immediat a la muntanya, riberenc del Segre, si bé val a dir que el cim o punta de Montmaneu pertany (per poc) a l'extens terme de Seròs. En acabat ens vam atansar al que resta en peu de l'antic convent de Santa Maria d'Escarp, a la riba que pertany a Massalcoreig, en l'interfluvi de Cinca i Segre (l'Aiguabarreig). En allà la historiadora, M. Jesús Llaveró (Arxiu Històric de Lleida) ens va fer un excel·lent resum de la trajectòria històrica d'aquest cenobi d'origen cistercenc, la importància històrica del qual resta testimoniada en la subjecció fundacional que evidencia el mateix topònim del poble veí.

La satisfacció general per la sortida permet augurar la realització de properes edicions de la Nit de la Geografia per les terres de Lleida. [Societat Catalana de Geografia]

Barcelonès : *Bicicletada nocturna per Barcelona*

El passat 5 d'abril, en el context de la celebració de la Nit de la Geografia, un grup format per 22 persones vàrem recórrer la ciutat de Barcelona amb bicicleta. Sota el nom de *Bicicletada nocturna per Barcelona*, la Delegació del Col·legi de Geògrafs de Catalunya i l'Associació de Geògrafs Professionals de Catalunya, es varen sumar a la iniciativa de la Societat Catalana de Geografia de celebrar de forma lúdica la iniciativa d'àmbit europeu de la Nit Geogràfica.

La proposta anava adreçada a aquelles companyes i companys del món de la Geografia i afins al coneixement del territori. Amb aquesta voluntat es van plantejar al llarg de la sortida, tres parades on es van posar sobre la taula diferents projectes o temes d'interès pel col·lectiu que relliguessin aquest deambular urbà que es va proposar. La idea fou unir alhora altres disciplines i sumar tant temes provinents de l'acadèmia com des del món professional de la Geografia aplicada.

L'itinerari va transcorre des del nou Mercat de Sant Antoni fins al barri del Poblenou, tot passant per la Barceloneta i la façana marítima de la ciutat. El temps atmosfèric es presentà com un mal acompanyament però va permetre també moments difícils de repetir, com poder circular per la ciutat i la seva creixent xarxa de magnífics carrils bici, gairebé sense trànsit.

La primera parada fou al Mercat de Sant Antoni, on vàrem comptar amb la complicitat de tres membres de l'equip redactor de la superilla que s'ha implantat en aquest sector. En Carlos Domínguez, enginyer, i en Jordi Calvetó, arquitecte, ens van explicar des dels espais acabats de remodelar al voltant del Mercat de Sant Antoni, com han estat les actuacions al voltant del projecte de les superilles a la ciutat de Barcelona. En Marc Vila Recio, geògraf, que va prendre part també durant el treball de camp en l'elaboració del projecte, va participar també en les explicacions durant aquesta primera parada. Les noves propostes de mobilitat i les intervencions realitzades en el mateix espai urbà van ser els elements que van lligar les explicacions i l'espai de conversa amb els assistents.

Aquesta primera parada va servir per començar a animar els debats que al llarg de la bicicletada es van anar produint també de forma esporàdica entre els assistents. Iniciant la ruta vers la façana Litoral de la ciutat, de seguida vàrem poder circular per alguns dels nous carrils bici que ofereix la ciutat, i com s'han solucionat zones de difícil pas com la Plaça de les Drassanes al final de Paral·lel.

Arribats a la Barceloneta, tot just preparats per a la següent xerrada, la pluja ja va fer acte de presència. Perfectament coordinats amb la meteorologia, vàrem passar 20 minuts aixoplugats escoltant la presentació que en Paulino Vallejo, geògraf, ens va fer sobre el treball de camp que des de l'empresa Solucions Geogràfiques es va realitzar pel Pla d'habitatges d'ús turístic del barri de la Barceloneta, i la problemàtica associada.

Un cop la pluja ens va deixar un respir, la comitiva ciclista va arrencar de nou per agafar el passeig Marítim direcció Besos. Ja en plena nit, la frescor i la pluja van permetre una visió de buidor, poc habitual en aquest espai de la ciutat.

Enfilant la rambla del Poblenou, vàrem arribar a la parada final de l'itinerari. Just davant del Casino l'Aliança del Poblenou, entitat emblemàtica d'aquest antic barri industrial del litoral barceloní, en Lluís Frago, doctor geògraf de la Universitat de Barcelona, ens fa fer la darrera xerrada. Posats sobre la taula diferents exercicis professionals aplicats, fou molt interessant un element de transició que relligava professió i investigació en temes de comerç i ocupació i ús de l'espai urbà. Des de la temàtica de les terrasses, vàrem poder xerrar del comerç i més concretament del consum com a elements centrals en les polítiques urbanes.

La pluja va fer acte de presència al final de la darrera xerrada, obligant al grup a refugiar-se a l'entrada del Casino l'Aliança. La sortida s'havia allargat gairebé 30 minuts de l'horari previst, i en aquell moment es va donar per finalitzada l'activitat, agraint especialment als ponents i a tots els assistents la bona predisposició que es va produir al llarg de tot l'itinerari.

Un cop es va tornar a produir un espai sense pluja, el grup final de 12 assistents vàrem tancar l'acte amb una consumició final gentilera de l'Associació de Geògrafs Professionals de Catalunya, que va permetre un darrer espai per conèixer a tots els participants i intercanviar les darreres impressions, donant per tancada l'activitat de la bicicletada nocturna de la Nit de la Geografia. [Andreu Blanch]